

До проблеми вивчення психічних станів особистості

Kornilova V.V. To the problem of the study of personality's mental states / V.V. Kornilova // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 29. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 295–308.

В.В. Корнілова. До проблеми вивчення психічних станів особистості. Розглянуто питання, присвячені проблематиці вивчення психічних станів особистості. Здійснено порівняльний, структурно-систематичний аналіз викладеного матеріалу. Акцентовано, що дослідження психічних станів людини є актуальною проблемою сучасної психологічної науки. Визначено сучасний стан і тенденції розвитку зазначеної проблеми. Відстежуються різні підходи до тлумачення цих психологічних феноменів.

Підкреслюється, що необхідність вивчення психічних станів людини пов'язана з використанням системного підходу до їх опису та аналізу. Розкрито впровадження поглядів і ідей вітчизняних та зарубіжних науковців, які в тій чи іншій мірі висвітлюють окремі аспекти зазначених питань. Зазначено, що виділення категорії психічних станів дозволило заповнити прогалину між психічними процесами та психічними якостями, а також сферами психічного та соматичного. Розкрито значущість вивчення закономірностей формування внутрішніх факторів збереження психологічного благополуччя особистості. Зазначено, що аналіз теоретичних і методологічних підходів, які існують у різноманітних наукових галузях, показує виключну складність психічних станів, і дозволяє зробити висновок про те, що науковці виділяють чотири структурних рівні станів: соціально-психологічний, психологічний, психофізіологічний, фізіологічний. Встановлено, що експериментальні дослідження підтверджують важливу роль у структурі станів соціально-психологічного й психологічного рівнів. Встановлено, що будь-який психічний стан є дещо цілісне, свого роду синдром. Зазначено, що, розглядаючи функцію психічних станів не як пасивну адаптацію людини до умов, що склалися на даний момент, а в плані активної взаємодії особистості і навколишнього середовища, можемо підкреслити, що функція психічних станів має також керуючу роль. Зроблено висновок, що пізнання природи психічних станів лежить не в площині власне станів і систематизації, а в аналізі їхньої ди-

наміки, розвитку і зв'язків з іншими психічними явищами, саме стан є дійсним індикатором індивідуальності, головною найхарактернішою ознакою психічних станів є високий ступінь їхньої суб'єктивності, адже саме через це психічні стани репрезентують людину як особистість.

Ключові слова: психічний стан, особистість, системний підхід, аналіз, людина, керуюча роль, індикатор індивідуальності, активна взаємодія особистості, розвиток, експериментальні дослідження.

В.В. Корнилова. К проблеме изучения психических состояний личности. Рассматриваются вопросы, посвященные проблематике изучения психических состояний личности. Осуществлён сравнительный, структурно-систематический анализ изложенного материала. Акцентируется, что исследование психических состояний человека является актуальной проблемой современной психологической науки. Определено современное состояние и тенденции развития обозначенной проблемы. Отслеживаются различные подходы к пояснению данных психологических феноменов.

Подчёркивается, что необходимость изучения психических состояний человека связана с использованием системного подхода к их описанию и анализа. Раскрыто внедрение взглядов и идей отечественных и зарубежных учёных, которые в той или иной мере освещают отдельные аспекты выделенных вопросов. Отмечается, что выделение категории психических состояний позволило заполнить пробел между психическими процессами и психическими качествами, а также сферами психического и соматического.

Раскрыта значимость изучения закономерностей формирования внутренних факторов сохранения психологического благополучия личности.

Отмечается, что анализ теоретических и методологических подходов, которые существуют в различных научных отраслях, показывает исключительную сложность психических состояний, и позволяет подвести итог относительно того что, учёные выделяют четыре структурных уровня состояний: социально-психологический, психологический, психофизиологический, физиологический. Установлено, что экспериментальные исследования подтверждают важную роль в структуре состояний социально-психологического и психологического уровней. Определено, что какое-либо психическое состояние есть нечто цельное, своего рода синдром.

Отмечается, что, рассматривая функцию психических состояний не как пассивную адаптацию человека к условиям, которые сложились на данный момент, а в плане активного взаимодействия личности и окружающей среды, можем подчеркнуть, что функция психических состояний имеет управляющую роль. Сделан вывод о том, что познание природы психических состояний лежит не в плоскости собственно состояний и систематизации, а в анализе их динамики, развития и связей с другими

психическими явлениями, именно состояние является истинным индикатором индивидуальности, главным характерным признаком психических состояний является высокая степень их субъективности, так как именно через это психические состояния репрезентируют человека как личность.

Ключевые слова: психическое состояние, личность, системный подход, анализ, человек, управляющая роль, индикатор индивидуальности, активное взаимодействие личности, развитие, экспериментальные исследования.

Постановка проблеми. Різкі зміни в суспільстві супроводжуються кризовими явищами у свідомості людей, що приводить до підвищення психологічної напруженості й суспільної нестабільності. Це спричиняє пошук ефективних шляхів для поглибленого вивчення внутрішніх конфліктів, які впливають на самопочуття людини [8]. При вивченні особистості велика увага приділяється проблемі виникнення психічних станів, які призводять до її дисгармонійного розвитку. У психічних станах, так само як і в інших психічних явищах, позначається взаємодія людини з життєвим середовищем. Взаємозв'язки між особистістю й психічними станами носять характер взаємовпливу – стани впливають на особистість, її розвиток і динаміку, формування одних властивостей і ослаблення інших, виникнення й переструктурування мотивів і цілей.

Недостатня вивченість психічних станів обмежує можливості їх діагностики, прогнозу, розвитку, мінливості або сталості, ускладнює облік впливу станів на поведінку, діяльність і міжособистісні стосунки.

Тому нам представляється необхідним продовжити аналіз проблеми цих психологічних феноменів в контексті психологічної думки і зосередити увагу на недостатньо вивчених аспектах її формування, розвитку і прояву. Вважаємо, що дана проблематика потребує подальшого цілісного теоретичного та практичного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психологічній літературі виділяють такі причини виникнення психічних станів: біологічні, соціальні, а також причини, що викликаються психологічними особливостями віку. Аналіз літератури та власний досвід систематизації обсягу понять «психічний стан» переконав автора в тому, що досягнення прогресу в області вивчення психічних станів людини пов'язаний із використанням системного підходу до аналізу, опису і їх експериментального дослідження. Тільки за допомогою такого підходу можуть бути

отримані відповіді на безліч відкритих теоретичних і практичних питань, пов'язаних з цією проблемою.

Відмітимо, перспективними є дослідження станів з позиції екопсихологічного підходу Pawlik K, Stapf K. [30], та концепції самоорганізації (синергетики) [23;24]. Як один з варіантів для вивчення психічних станів може бути використана концепція оперативності психічного відображення, що розроблена Д.О. Ошаніним [16] О.В. Дашкевич також приділяв увагу питанням емоційної регуляції діяльності в екстремальних умовах [2]. Привертають увагу дослідження емоційних станів і їх регуляції в процесі становлення особистості, описані в роботах Т.С. Кириленко [4], О.Я. Чебикіна [29].

К.К. Платонов відзначає: «Психічний стан – один із трьох видів психічних явищ, приватно психологічних категорій: у людини – проміжний між короткочасним психічним процесом і властивостями особистості. Психічні стани досить тривалі (можуть продовжуватися місяцями), хоча при зміні умов або внаслідок адаптації можуть швидко змінюватися» [18, с. 109].

М.І. Конюхов дає наступну трактовку: «психічний стан – певний, часовий рівень цілісного функціонування психіки, що безпосередньо впливає на характер і ефективність діяльності особистості, який як стійкий прояв психіки індивіда закріплюється і повторюється в її структурі» [6, с. 112].

Так, М.Д. Левітов указував, домінування певних психічних процесів може служити критерієм розподілу психічних станів на пізнавальні (гностичні), емоційні й вольові [12]. Коли переважають пізнавальні процеси, домінують гностичні психічні стани, домінування емоційних процесів призводить до виникнення емоційних станів, при переживанні вольових процесів мають місце вольові психічні стани. Як на один із критеріїв розмежування емоційних процесів і станів В.О. Семиченко указує на фактор прогнозування, адже емоції виникають як реакція не стільки на здійснені події, скільки на ймовірні [25].

Слід зазначити, що стани тісно пов'язані з індивідуальними властивостями особистості.

О.Г. Ковальов вважав, що структура психічного життя людини утворюється шляхом співвідношення психічних процесів, психічних станів і психічних властивостей особистості [5]. В.М. Мясіщев характеризує психічні стани як загальний функціональний фон діяльності, на якому розгортаються психічні процеси. Емоційні стани науковець виділяє як окрему групу емоційних явищ «область почуттів (емоцій), що охоплює три різні групи

пи явищ – емоційні реакції, емоційні стани і емоційні стосунки» [14]. П.В. Сімонов стверджує, що актуалізація психічних станів відбувається в результаті внутрішніх і зовнішніх змін [26].

За О.О. Прохоровим, психічні стани виконують роль регулятора проявів психіки, окреслюють їх діапазон, а також рівень і межі прояву. Психічний стан, вважає автор, виступає як єдине ціле відносно своїх компонентів, але будь-який з них при достатньому ступені свого виявлення може репрезентувати психічний стан в цілому і виступати його проявом. Тобто психічний стан є мірою співвідношення «частина» – «ціле» у кожний момент психічної діяльності [20;21]. На думку дослідника, основною причиною виникнення психічних станів є «єдність переживання суб'єкта і його поведіння в ситуації життєдіяльності». При цьому в якості ключових ланок виникнення психічних станів як системного утворення ним *виокремлені*:

- ситуація, яка виражає міру врівноваженості (збалансованості) психічних властивостей індивіда і зовнішніх умов їх прояву в життєдіяльності індивіда;
- сам суб'єкт, який виражає особистісні особливості індивіда як сукупність внутрішніх умов (навички, минулий досвід, знання і т. п.), що опосередковують сприйняття і вплив зовнішніх умов середовища;
- системоутворюючий фактор, який дозволяє об'єднати в цілісну систему різні психологічні особливості особистості, механізми і підсистеми.

Науковець відмічає, що практично всі нестійкі стани можуть бути віднесені до групи емоційних станів, так як психічні стани людини є нестійкими, оскільки рівновага, згідно другого закону термодинаміки, для біологічних систем не сумісна з життям. Деякі стани не несуть свідомого характеру і викликаються зовнішніми причинами, певною ситуацією.

Відзначимо, що у вітчизняній психології вивчалися різні аспекти функціонування психічних станів.

По-перше, відмічалось, що повторюваність станів є той шлях, що формує риси характеру, звички, інші особистісні якості. У певній ситуації повторюваність може стати основою для розвитку невротичних реакцій та патологічного розвитку особистості – психопатій. Стабілізація невротичних реакцій у вигляді рис характеру призводить до формування невротичної особистості О.Г. Ковальов, Г.Е. Сухарева [5;27]. *По-друге*, походження певних якостей, властивостей характерно пов'язано й з відношенням до зовнішньої ситуації.

З нашої точки зору інтерес становлять і праці В. Джеймса. Він визначав психологію як науку про стани свідомості людини, виділивши при цьому такі основні якості станів як особистий характер, мінливість, безперервність, вибірковість. Вчений відмічав їх особистісний, цілісний характер і підкреслював необхідність цілісного підходу при розгляді станів. Аналізуючи постійну мінливість станів свідомості, він вказував на процеси, що відбуваються у свідомості, залежать від загального стану суб'єкта, який обумовлюється зовнішніми причинами [3].

В. Вундт вважав за необхідне в кожному психічному стані виділяти дві дихотомії: напругу – розслаблення, збудження – заспокоєння, оскільки та чи інша міра напруги часто є фоном інших психічних станів. Це дає можливість говорити про напругу як про стрижневу характеристику стану, наявну в домінуючих і актуальних станах, емоційних, вольових, інтелектуальних. Як одна з головних характеристик, вона тісно пов'язана з основними параметрами поточного статусу індивіда – з особливостями його адаптації (мірою адаптованості – дезадаптованості) [1].

Д. Уітроу [28] вважає, психічний стан – це психіка в теперішній період, в той момент, який завершується «зараз». Сутність психічного стану пов'язана з теперішнім і обумовлена ним, він завжди ситуативно, конкретно існує в теперішньому. Однак, розкриваючи тісний зв'язок понять психічного стану і теперішнього часу, слід зазначити, в кожному психічному стані ще присутнє минуле і вже існує майбутнє.

Зазначена позиція узгоджується з точкою зору Ф. Лерша [13]. На його думку, нове переживання починає формуватися у відповідь на появу негативного психічного стану – емоційного тону відчуттів. Згідно з моделлю Ф. Лерша, особистість як система в нормі має емоційний стан, що висловлюється терміном «нормальний» і взагалі не переживається як стан. Лише у випадку, коли на межах «психічне – тілесне» або «психічне – соціальне» виникають нові незвичні відчуття, цей «базисний» (термін Ф. Лерша) стан починає руйнуватися, що й дає поштовх виникненню нових переживань.

Аналізуючи роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, можемо відмітити те, що взаємозв'язки між особистістю й психічними станами носять характер взаємовпливу – стани впливають на особистість, її розвиток і динаміку, формування одних властивостей і ослаблення інших, виникнення й переструктурування мотивів і цілей.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). На основі теоретичного аналізу розглянути особливості поняття психічний стан, а також акцентувати увагу на значимості розвитку всебічних досліджень теоретичних, методологічних і експериментальних аспектів проблематики психічних станів. Проаналізувати та здійснити теоретичне узагальнення наукових підходів щодо розгляду психічних станів, розкрити впровадження ідей науковців, які в тій чи іншій мірі висвітлюють окремі питання зазначеної проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім, що можна зазначити: психічні стани є постійним об'єктом живої практики, вони відігравали дуже важливу роль у первісних культурах як базовий елемент групової взаємодії. Психічні стани виступали важливим інструментом трансляції досвіду життя від групи до групи, покоління до покоління, передачі цінностей культури, їх збереження та накопичення [11].

Глянувши у вікно, ми бачимо вкритий снігом сад і встановлюємо зв'язок між появою снігу і порою року в судженні «настала зима». Але, відобразивши в своїй свідомості цей об'єктивний зв'язок, одна людина може відчувати радість, що настала зима, а інша, навпаки, буде шкодувати, що пройшли літні часи. У подібних емоційних переживаннях відображається суть однієї об'єктивної дійсності: одному даний об'єкт чи подія подобаються і викликають у нього радість і стан задоволення, іншому той же самий предмет чи подія не подобаються і викликають у нього невдоволення [7].

Отже, стан пов'язаний зі ставленням людини до явищ власної психіки, ставленням, яке закріплює сталість і зміни в психічному відображенні світу, суперечливість останнього. Суб'єктивні стани власне і становлять предмет психологічного дослідження; через стани реалізуються психічні явища, через стан розвивається вчинок [15, с.545].

Сучасна психологія орієнтується на три феноменологічні прояви психічного, а саме – психічні процеси, стани й властивості. При цьому більш описаними і систематизованими є властивості й процеси, у той час як психологія станів, хоч і вважається досить значимою, не має виразного визначення й системного опису.

Дослідження в сфері психічних станів у вітчизняній психології – це в основному роботи з загальної, інженерної і спортивної психології, причому останні дві орієнтовані на практичне використання даних про психічні стани і засоби їх регуляції. У дослі-

дженні психічних станів можна виокремити наступні підходи: а) *системний*: психічні стани розуміються як самостійне явище, яке є системою і входить у якості підсистеми в людську психіку; б) *діяльнісний*: психічні стани розглядаються як явища, особливим чином пов'язані з характером і ефективністю діяльності, сприяючи або перешкоджаючи їй; в) *формуючий*: психічні стани розглядаються в контексті їх моделювання, формування, відтворення з тих чи інших ситуативних параметрів; г) *особистісний*: психічні стани розглянуті у співвідношенні з контекстом розвитку особистості, її особливостями (в тому числі психофізіологічними), змінами, ставленням до світу [17].

С.Л. Рубінштейн указує на стан людини як безпосередній динамічний ефект її діяльності і фон, на якому він виникає. За С.Л. Рубінштейном динаміка станів утворює важливий компонент психології особистості, що пов'язаний з динамікою психічних процесів [22].

На думку Л.В. Куликова [10;19] детермінантами психічного стану є: а) потреби, бажання і прагнення людини (усвідомлені та неусвідомлені); б) можливості (проявлені здібності і приховані потенціали); в) умови середовища (об'єктивний вплив і суб'єктивне сприйняття і розуміння поточної ситуації).

М.А. Кузнецов відзначає, що «...у різних моделях психічних станів (рівневій, часовій, ситуаційній, функціональній, у моделі узгодження, у системно-структурній моделі) мається на увазі або явно виділяється роль емоційної пам'яті як чинника універсальної інтеграції зовнішнього та внутрішнього досвіду людини в межах певного часового інтервалу, переносу слідів минулих станів в актуальний стан і переведення стану в стійку рису особистості» [9, с.16].

Хоча психічні стани детерміновані, не завжди легко знайти причини їх виникнення, особливо якщо даний стан складний і суперечливий. Існує певна закономірність констеляції психічних станів, які у своїй динаміці розширюються, подібно сніговому кому. У дослідженнях психологи приділяють велику увагу процесам виникнення психічних станів, підкреслюючи їх суб'єктивний характер: розбіжність Я-реального з Я-ідеальним; негативне сприйняття себе і свого майбутнього; втрати самоповаги і впевненості в собі. У психічному стані розпредмечуються переживання людиною здійсненого вчинку, звернення до себе, нескінченність пізнання і самопізнання. Через стан, шляхом переживання інтелектуальних почуттів реалізуються вторинне взаємопроникнення і єдність пізнання й емоцій, вияв пізнаваль-

них емоцій, «святого потягу» до пізнання. Разом з тим слід зауважити, що психічні стани динамічні (плинні) і не мають, якщо можна вжити такий термін, окремої локалізації – вони охоплюють всю особистість.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Огляд літературних джерел показує, що вивчення психічних станів являє собою мозаїчну картину різноманітних фактів, концепцій, приватних методик, положень і підходів, розроблених у рамках окремих галузей психології, а саме: праці й інженерної психології, спорту і медичної психології. Цими чинниками обумовлені складності в дослідженні психічних станів, їх діагностиці, класифікації, а також методологічні та методичні труднощі.

Проведений аналіз показує нам виключну складність психічних станів. Зрозуміло, що дослідження цих процесів далеке від остаточного і потребує нового концептуального осмислення, яке дасть значні теоретичні та практичні результати.

Список використаних джерел

1. Вундт В. Психология душевных волнений / В. Вундт // Психология эмоций: тексты. – М., 1984. – С. 49–50.
2. Дашкевич О.В. Опыт регуляции отрицательных эмоций / О.В. Дашкевич // Психологические вопросы тренировки и готовности спортсменов к соревнованию. – М., 1969. – С.114–120.
3. Джеймс У. Психология / У. Джеймс; Под ред. Л.П. Петровской. – М. : Педагогика, 1991. – 369 с.
4. Кириленко Т.С. Психологія: емоційна сфера особистості : навч. посібник. / Т.С. Кириленко. – К. : Либідь, 2007. – 256 с.
5. Ковалёв А.Г. Психология личности / А.Г. Ковалёв. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1970. – 391 с.
6. Конюхов Н.И. Словарь-справочник по психологии / Н.И. Конюхов. – М., 1996. – 160 с.
7. Корнілова В.В. Історична ретроспектива й сучасні дослідження психічних станів / В.В. Корнілова // Вісник студентського наукового товариства Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов. – Випуск 16: Матеріали VII Міжрегіональної конференції молодих учених та аспірантів «Дослідження молодих науковців у галузі гуманітарних наук» / В.В. Корнілова. – Горлівка : Вид-во ГДПІМ, 2009. – С. 204–206.

8. Корнілова В.В. Переживання як відображення психічного стану людини. / В.В. Корнілова // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. – Вип. 15. – Ч. 2. – 333 с.
9. Кузнецов М.А. Емоційна пам'ять у мнемічній системі особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук: спец. 19.00.01. «Загальна психологія, історія психології» / М.А. Кузнецов. – Харків, 2008. – 40 с.
10. Куликов Л.В. Психогигиена личности. Вопросы психологической устойчивости и психопрофилактики : Учебное пособие / Л.В. Куликов. – СПб. : Питер, 2004. – 464 с.
11. Красновський В.М. Дослідження психічних станів: історія і сучасність / В.М. Красновський // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 12. – С. 24–28.
12. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека / Н.Д. Левитов. – М., 1964. – 479 с.
13. Лерш Ф. Розуміння особи у психології. Гуманістична психологія / Ф. Лерш. – К., 2001. – Т. 1. – С. 93–112.
14. Мясищев В.Н. Личность и неврозы / В.Н. Мясищев. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1960. – 426 с.
15. Основи психології : Підручник / За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 1996. – 632 с.
16. Ошанин Д.А. Предметное действие и оперативный образ. – Серия : Психология отечества. Избранные психологические труды, МОДЭК, МПСИ / Д.А. Ошанин. – Воронеж, 1999. – 512 с.
17. Петров И.Г. Парадоксы состояния как реальности и понятия / И.Г. Петров. // Мир психологии. – 1998. – № 2. – С.8–20.
18. Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий : Учеб. пособие для учеб. заведений профтехобразования. – 2-е изд., перераб. и доп. / К.К. Платонов. – М. : Высш. шк., 1984. – 174 с.
19. Психические состояния / Сост. и общая редакция Л.В. Куликова. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 512 с. : ил. – Серия : «Хрестоматия по психологии».
20. Прохоров А.О. Саморегуляция психических состояний: феноменология, механизмы, закономерности / А.О. Прохоров. – М. : ПЕРСЭ, 2005. – 352 с.

21. Прохоров А.О. Семантические пространства психических состояний / А.О. Прохоров. – Изд. 2-е стереотип. – Дубно : Феникс, 2005. – 280 с.
22. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Издательство «Питер», 2000. – 712 с.
23. Рузавин Г.И. Диалектика и современное научное мышление / Г.И. Рузавин // Философские науки. – 1991. – № 6. – С. 3–15.
24. Рузавин Г.И. Синергетика и категории самодвижения и развитие материи / Г.И. Рузавин. // Проблемы философской методологии. – М., 1991. – С. 3–19.
25. Семиченко В.А. Психические состояния / В.А. Семиченко. – К. : Майстер S, 1998. – 208 с.
26. Симонов П.В. Информационная теория эмоций // Психология эмоций. Тексты / П.В. Симонов; Под ред. В.К. Вилюнаса, Ю.Б. Гиппенрейтер. – М. : Издательство Московского университета, 1984. – 288 с.
27. Сухарева Г.Е. Клинические лекции по детской психиатрии / Г.Е. Сухарева. – М. : Медицина, 1980. – 319 с.
28. Уитроу Дж. Естественная философия времени / Дж. Уитроу / Пер. с англ. – 2-е изд. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 400 с.
29. Чебыкин А.Я. Учитель и эмоциональная регуляция учебно-познавательной деятельности школьников / А.Я. Чебыкин // Вопросы психологии. 1989. – № 6. – С. 42–49.
30. Pawlik K. Okologische Psychologie: Entwicklung, Perspektive und Aufbau eines Forschungsprogramms / K. Pawlik, K. Stapf. // Umwelt und Verhalten. – Bern, 1992. – S. 9–24.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Vundt V. Psihologija dushevnyh volnenij / V. Vundt // Psihologija jemocij: teksty. – М., 1984. – S. 49–50.
2. Dashkevich O.V. Opyt reguljacii otricatel'nyh jemocij / O.V. Dashkevich // Psihologicheskie voprosy trenirovki i gotovnosti sportsmenov k sorevnovaniju. – М., 1969. – S.114–120.
3. Dzhejms U. Psihologija / U. Dzhejms; Pod red. L.P. Petrovskoj. – М. : Pedagogika, 1991. – 369 s.
4. Kyrylenko T.S. Psihologija: emocijna sfera osobystosti : Navch. posibnyk / T.S. Kyrylenko. – К. : Lybid', 2007. – 256 s.

5. Kovalev A.G. Psihologija lichnosti / A.G. Kovalev. – 3-e izd., pererab. i dop. – M. : Prosveshhenie, 1970. – 391 s.
6. Konjuhov N.I. Slovar'-spravochnik po psihologi / N.I. Konjuhov. – M., 1996. – 160 s.
7. Kornilova V.V. Istorychna retrospektyva j suchasni doslidzhennja psyhichnyh staniv. Visnyk students'kogo naukovogo tovarystva Gorlivs'kogo derzhavnogo pedagogichnogo instytutu inozemnyh mov. – Vypusk 16: Materialy VII Mizhregional'noi' konferencii' molodyh uchenyh ta aspirantiv «Doslidzhennja molodyh naukovciv u galuzi gumanitarnyh nauk» / V.V. Kornilova. – Gorlivka : Vyd-vo GDPIIM, 2009. – S. 204–206.
8. Kornilova V.V. Perezhyvannja jak vidobrazhennja psyhichnogo stanu ljudyny. Zbirnyk naukovyh prac': filosofija, sociologija, psihologija / V.V. Kornilova. – Ivano-Frankivs'k : Vyd-vo Prykarpats'kogo nacional'nogo universytetu imeni Vasylja Stefanyka, 2010. – Vyp. 15. – Ch. 2. – 333 s.
9. Kuznjecov M.A. Emocijna pam'jat' u mnemichnij systemi osobystosti: avtoref. dys. na zdobuttja nauk. stupenja doktora psyhol. nauk: spec. 19.00.01. «Zagal'na psihologija, istorija psihologii'» / M.A. Kuznjecov. – Harkiv, 2008. – 40 s.
10. Kulikov L.V. Psihogigiena lichnosti. Voprosy psihologicheskoi ustojchivosti i psihoprofilaktiki : Uchebnoe posobie / L.V. Kulikov. – SPb. : Piter, 2004. – 464 s.
11. Krasnovs'kyj V.M. Doslidzhennja psyhichnyh staniv: istorija i suchasnist' / V.M. Krasnovs'kyj. // Praktychna psihologija ta social'na robota. – 2006. – № 12. – S. 24–28.
12. Levitov N.D. O psihicheskikh sostojanijah cheloveka / N.D. Levitov. – M., 1964. – 479 s.
13. Lersh F. Rozuminnja osoby u psihologii'. Gumanistychna psihologija / F. Lersh. – K., 2001. – T. 1. – S. 93–112.
14. Mjasishhev V.N. Lichnost' i nevrozy / V.N. Mjasishhev. – L.: Izdatel'stvo Leningradskogo universiteta, 1960. – 426 s.
15. Osnovy psihologii' : Pidruchnyk / Za zag. red. O.V. Kyrychuka, V.A. Romencja. – 2-ge vyd., stereotyp. – K. : Lybid', 1996. – 632 s.
16. Oshanin D.A. Predmetnoe dejstvie i operativnyj obraz. Serija : Psihologija otechestva. Izbrannye psihologicheskie trudy, MODJeK, MPSI / D.A. Oshanin. – Voronezh, 1999. – 512 s.
17. Petrov I.G. Paradoksy sostojanija kak real'nosti i ponjatija / I.G. Petrov // Mir psihologii. – 1998. – № 2. – S.8–20.

18. Platonov K.K. *Kratkij slovar' sistem psichologicheskikh ponjatij: Ucheb. posobie dlja ucheb. zavedenij proftehhobrazovanija*. – 2-e izd., pererab. i dop. / K.K. Platonov. M. : Vyssh. shk., 1984. – 174s.
19. *Psichicheskie sostojanija* / Sost. i obshhaja redakcija L.V. Kulikova. – SPb. : Izdatel'stvo «Piter», 2000. – 512 s. : il. – Serija : «Hrestomatija po psichologii».
20. Prohorov A.O. *Samoreguljacija psichicheskikh sostojanij: fenomenologija, mehanizmy, zakonomernosti* / A.O. Prohorov. – M. : PERSJe, 2005. – 352 s.
21. Prohorov A.O. *Semanticheskie prostranstva psichicheskikh sostojanij* / A.O. Prohorov. – Izd. 2-e stereotip. – Dubna : Feniks, 2005. – 280 s.
22. Rubinshtejn S.L. *Osnovy obshhej psichologii* / S.L. Rubinshtejn. – SPb. : Izdatel'stvo «Piter», 2000. – 712 s.
23. Ruzavin G.I. *Dialektika i sovremennoe nauchnoe myshlenie* / G.I. Ruzavin // *Filosofskie nauki*. – 1991. – № 6. – S. 3–15.
24. Ruzavin G.I. *Sinergetika i kategorii samodvizhenija i razvitie materii* / G.I. Ruzavin // *Problemy filosofskoj metodologii*. M., 1991. – S. 3–19.
25. Semichenko V.A. *Psichicheskie sostojanija* / V.A. Semichenko. – K. : Majster S, 1998. – 208 s.
26. Simonov P.V. *Informacionnaja teorija jemocij* // *Psichologija jemocij. Teksty* / Pod red. V.K. Viljunasa, Ju.B. Gippenrejter / P.V. Simonov. – M. : Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 1984. – 288 s.
27. Suhareva G.E. *Klinicheskie lekciony po detskoj psichiatrii* / G.E. Suhareva. – M. : Medicina, 1980. – 319 s.
28. Uitrou Dzh. *Estestvennaja filosofija vremeni* / Dzh. Uitrou / Per. s angl. – 2-e izd. – M. : Editorial URSS, 2003. – 400 s.
29. Chebykin A.Ja. *Uchitel' i jemocional'naja reguljacija uchebno-poznavatel'noj dejatel'nosti shkol'nikov* / A.Ja. Chebykin. // *Voprosy psichologii*. – 1989. – № 6. – S. 42–49.
30. Pawlik K. *Okologische Psychologie : Entwicklung, Perspektive und Aufbaueines Forschungsprogramms* / K. Pawlik, K. Stapf. // *Umwelt und Verhalten*. Bern / 1992. S. 9–24.

V.V. Kornilova. To the problem of the study of personality's mental states. In this article we discuss issues that are devoted to the study of the problem of mental states of the personality. In this article the comparative, structural and systematic analysis of the material is made. It is accented that the study of human mental states is the actual problem of modern psy-

chology. The current state and trends of the problem are determined. The different approaches to the interpretation of these psychological phenomena are investigated. It is emphasized the necessity of studying the human mental states. The author revealed the introduction of views and ideas of home and foreign scholars who in one way or another gave the highlight to some aspects of these issues. It is noted that the allocation of categories of mental states allowed to fill the gap between mental processes and mental qualities, as well as mental and somatic spheres. The importance of the study of patterns of internal factors preserving the psychological well-being of the individual is revealed. It is noted that the analysis of theoretical and methodological approaches that exist in various scientific fields, shows the exceptional complexity of mental states, and suggests four structural levels: socio-psychological, psychological, psychophysiological, physiological. It is established that the experimental studies play an important role in the structure of social and psychological and psychological levels. It is established that any mental state is a complete unite, a kind of syndrome. It is proved, when we do not treat the function of mental states as a passive human adaptation to the conditions prevailing at the moment, but in terms of active interaction between the individual and the environment, we can emphasize that the function of mental states has also a managing role. It was concluded that the knowledge of the nature of mental states lays not in the field of actual conditions and organization, but in the analysis of their dynamics, development and relations with other mental phenomena, it is a valid indicator of the state of the individual; the most distinctive feature of major mental states is their high degree of subjectivity, because through this mental states represent a human as a personality.

Key words: mental state, personality, systematic approach, analysis, man, managing role, indicator of the personality, active interaction of the personality, development, experimental studies.

Received February 10, 2015

Revised February 23, 2015

Accepted March 27, 2015